

3. Dictionary of Environmental Science. Copyright by The McGraw-Hill Companies. USA, 2003. DOI: <http://doi.org/10.1036/007143397X>.
4. Oxford American Dictionary. Oxford Univ. Press, 2005.
5. Science daily. *Науковий електронний журнал.*, 2020. URL: <https://www.sciencedaily.com/>.

УДК 811.111-342

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.23>

ЗАСОБИ ПРОСОДИЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ЛЕКЦІЙ ЯК ПОКАЗНИК КУЛЬТУРИ МОВЦЯ

METHODS OF PROSODIC REALIZATION OF AMERICAN LECTURES AS AN INDICATOR OF SPEECH CULTURE

Коваль Н.О.,

orcid.org/0000-0003-3976-8503

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Це дослідження належить до галузі соціофонетики та стосується акустичних особливостей мови, які корелюють із реальним соціальним контекстом. Метою статті є визначення просодичних засобів акцентної реалізації інформаційних центрів на вибірці американських лекцій. Під акцентуацією, або акцентним виділенням, в даній роботі розуміється реалізація ритмічної структури слова в потоці мовлення за допомогою посилення одного складу або складів за рахунок сукупності акустичних параметрів, характерних для даної мови. Основним матеріалом дослідження слугували 30 аудіо записів лекцій на філологічну тематику Френка Тріплетта.

Лекція є матеріалом, що адекватний меті дослідження. Оскільки будь-яка лекція є в тій чи іншій мірі продуманою, а також переслідує цілком конкретні цілі, то використання усіх рівнів мовної структури є цілеспрямованим, свідомим та закономірним. Оскільки аналізовані лекції вимовляються перед аудиторією без опори на письмовий текст, цілком очевидно, що їх слід віднести до спонтанного монологічного мовлення.

Відповідно до традиції композиційного членування лекції, в кожній із вивчених лекцій було виділено такі композиційні частини: вступ, основна частина та висновок. Аудиторами виступали носії мови, освічені американці, які викладають англійську на мовних курсах. Зважаючи на завдання дослідження, аудиторам було запропоновано: 1) виділити із записаних фрагментів відрізки, в яких реалізуються основні ознаки вступної, основної та заключної частин лекцій; 2) визначити інтонаційну структуру записаних текстових відрізків; 3) визначити акцентні інформаційні центри; 4) описати специфіку використання просодичних способів акцентуації інформаційних центрів. Крім перцептивного аналізу (аудіювання), в процесі роботи з матеріалом проводився короткий лексико-граматичний аналіз мовного оформлення досліджуваних лекцій.

Отже, під час дослідження автор дійшов до певних висновків: американські лекції характеризуються рідкісним використанням емпатичних центрів, монотонним темпом та нечітким просодичним акцентуванням реалізації інформаційних центрів.

Ключові слова: соціофонетика, просодія, інформаційна структура, лекція, вступ, основна композиційна частина, закінчення, емпатичний центр.

This study relates to the field of sociophonetics and deals with those acoustic peculiarities of speech that correlate with the real social context. The purpose of the article is to identify the prosodic means of accentuation of information centers on the sample of American lectures. By accentuation, or accent realization, in this work is understood the implementation of the rhythmic structure of the word in the flow of speech by amplifying one syllable or syllables due to the set of language's acoustic parameters. The main research material was 30 audio recordings of lectures on philological topics made by Frank Triplett.

Lectures are adequate to the purpose of the research. Since any lecture is thought-out to one degree or another and also pursues very specific goals, the use of all levels of the language structure is purposeful, conscious and natural. Since the analyzed lectures are spoken to the audience without relying on the written text, it is quite obvious that lectures should be attributed to spontaneous monologue speech.

In accordance with the tradition of lecture's composition, the following compositional parts were distinguished in each of the studied lectures: introduction, main part and conclusion. The speakers were educated native Americans who teach English in language courses. Based on the objectives of the study, the auditors were asked to: 1) isolate from the recorded fragments segments in which the main features of the introduction, main and final parts of the lectures are realized; 2) determine the intonation structure of the recorded text segments; 3) identify focal points of information; 4) describe the specifics due to prosodic methods of accentuation of information centers. In addition to perceptual analysis (listening), in the course of work, the author conducted a short lexico-grammatical analysis of the studied lectures' prosody.

In the course of the research, the author arrived at certain conclusions: American lectures are characterized by rare use of emphatic centers, monotonous tempo and indistinct prosodic accent realization of the information centers.

Key words: sociophonetics, prosody, information structure, lecture, introduction, main part, conclusion, emphatic center.

Постановка проблеми. Територіальне та соціальне варіювання англійської мови входить до сфери вивчення соціолінгвістики вже понад тридцять років. При цьому, найбільш детально був розроблений лексико-граматичний аспект цієї проблеми, а також досить докладно досліджувалися явища, пов'язані із сегментним рівнем вимови [1, с. 75; 2, с. 134]. До теперішнього моменту в лінгвістиці накопичено досить багатий досвід вивчення просодичних характеристик англійської мови, які проводилися за багатьма напрямками [3, с. 267; 4, с. 168; 5, с. 153; 6, с. 9–15; 7, с. 15; 8, с. 10]. Стратифікаційне вивчення американського варіанту англійської мови традиційно пов'язують із ім'ям У. Лабова. Однак він та його послідовники займаються переважно виявленням відмінностей соціального плану не на рівні просодії, а у фонологічній системі мови в цілому [9, с. 276; 10, с. 83]. Питаннями соціальної диференціації англійської мови в США займався також А. Швейцер [11, с. 35].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгвістиці накопичено достатньо багатий досвід вивчення акцентної структури англійського слова в зіставленні двох національних варіантів англійської мови – британського та американського [12, с. 22; 13, с. 191], а також є дані щодо варіювання акцентної структури англійського слова в залежності від комунікативної спрямованості тексту [14, с. 8; 15, с. 5–10]. Одне з досліджень в цій галузі зачіпає вивчення акцентної структури складних слів англійської мови в діахронічному плані [16, с. 190]. Фразовий наголос в зіставленні з аналогічним явищем у британському варіанті отримав висвітлення у багатьох роботах [17, с. 5; 18, с. 175]. Л.Л. Графова [19, с. 32–37] та М.В. Дорохова [20, с. 13] займалися питаннями ритмічної організації американської мови. Дослідження, що стосуються територіальної варіативності в області просодії американського варіанту англійської мови розглядали Д.І. Полетаєв [21, с. 15], Т.І. Шевченко [22, с. 1611; 23, с. 125] та Е.А. Бабушкіна [24, с. 12].

Результати досліджень показали, що регіональні та соціальні характеристики людини практично невіддільні одне від одного, та виражаються у просодичному оформленні мови. Це особливо чітко простежується саме на матеріалі американського варіанта. Однак акцентуація як показник культури мови мовця в американському

суспільстві залишилася за рамками систематичного дослідження. Отже, без сумніву, що дослідження є актуальним.

Постановка завдання. Метою дослідження є акцентуація та просодичні засоби реалізації інформаційної структури лекцій, а також способи акцентного виділення інформаційних центрів. Під інформаційним центром в даній роботі ми розуміємо звукове відображення головної думки монологу в обсязі фрази. Слід зазначити, що під акцентуацією, або акцентним виділенням, в даній роботі розуміється реалізація ритмічної структури слова в потоці мовлення за допомогою посилення одного складу або складів за рахунок сукупності акустичних параметрів, характерних для даної мови.

Виклад основного матеріалу. Основним матеріалом дослідження слугували 30 аудіо записів лекцій Френка Тріплетта, професора відділення іноземних мов університету Огайо. Досліджувані лекції присвячені методам навчання аналізу тексту та специфіці використання та оформлення різних документів. Загальний обсяг звучання експериментального матеріалу склав близько 1 годину 20 хв. Це дослідження проведено в рамках лекційного реєстра наукового функціонального стилю на матеріалі лекцій на філологічну тематику як одного з типів його реалізації. Лекція є матеріалом, адекватним меті дослідження з кількох причин. По-перше, в науковій літературі поширена думка що філологи є носіями рефлексії національної культури. Вважається, що інтелігент-гуманітарій має найбільш повний обсяг культурної інформації [25, с. 31]. По-друге, лекційний реєстр в достатній мірі поєднує передачу інтелективної та емоційно-модальної інформації. Оскільки будь-яка лекція є в тій чи іншій мірі продуманою, а також переслідує цілком конкретні цілі, то використання усіх рівнів мовної структури є цілеспрямованим, свідомим та закономірним [26, с. 55].

Свідомо обираючи тексти монологічного характеру як предмет дослідження, ми враховували їхню стилістичну своєрідність. Слід зазначити, що такі видатні вчені, як В.В. Виноградов та Л.В. Щерба, визначають монолог як більш чітку впорядкованість лінійного звукоряду, яка відрізняється помітною складністю побудови, більш суворим відбором засобів вираження, попереднім обмірковуванням висловлювань і т.д. [27, с. 150]. Це забезпечує мовну специфіку моно-

логічного мовлення, більш суворо, ніж в діалозі, нормативність мови, відносний мовний консерватизм, строгий відбір мовних одиниць з точки зору їх семантичних та емоційних відтінків, синтаксичну своєрідність, варіативність мовних (лексичних та граматичних) засобів [28, с. 69]. Монологу властива тенденція до виразності та чіткості мови, яка часто проявляється не в концентрованому повторенні в мові будь-яких лексичних або граматичних явищ, а в тенденції до різноманіття мови, до варіювання мовних засобів, до вживання синонімів в одному і тому ж відрізьку мовлення. Разом з тим, прагнення до виразності та чіткості мови може мати в якості своїх засобів повторення будь-якого слова чи граматичної форми в цілях акцентування основної думки мовця.

Оскільки аналізовані лекції вимовляються перед аудиторією без опори на письмовий текст, цілком очевидно, що їх слід віднести до спонтанного монологічного мовлення. Водночас ми вважаємо, що для досліджуваного нами матеріалу, притаманна деякого роду підготовленість, хоча б на рівні задуму висловлювання: наприклад, актуальність обговорюваних проблем безпосередньо для мовця. Отже, ми вважаємо за доцільне оперувати терміном «квазіспонтанна мова». Критерій спонтанності (квазіспонтанності), представляє можливість безпосередньо простежити акт породження мовного висловлювання, коли його планування та реалізація відбуваються одночасно. Саме тому, на матеріалі спонтанної мови, роль просодичних засобів в створенні тексту проявляється особливо яскраво, і саме тут їх цікавіше – і найдоцільніше вивчати [29, с. 161]. Дослідники відзначають, що лекція, як особливий жанр усних дидактично спрямованих текстів, характеризується дробовим членуванням мовного потоку, варіативністю темпу, нерівномірною гучністю мови, наявністю поряд з синтаксичними значної кількості несинтаксичних пауз, великою кількістю наголосів та варіативним рухом тону [30, с. 14; 31, с. 17]. Своєрідне оформлення лекторської мови свідчить про те, що лекція як жанровий різновид мови наукового стилю має специфічний набір просодичних засобів [32, с. 155].

Відповідно до традиції композиційного членування лекції, в кожній із вивчених лекцій було виділено такі композиційні частини: вступ, основна частина та висновок. Методика, використовувана в роботі, забезпечує проведення перцептивного аналізу. Для вивчення механізму акцентуації та просодичних способів передачі інформаційної структури лекцій, застосовувався аудиторський аналіз, в результаті якого були визначені

показання по інтонаційній структурі тексту, що включає зміни тону, гучності, швидкості проголошення та тривалості пауз. Аудиторами виступали носії мови, освічені американці, які викладають англійську на мовних курсах. Зважаючи на завдання дослідження, аудиторам було запропоновано: 1) виділити із записаних фрагментів відрізьки, в яких реалізуються основні ознаки вступної, основної та заключної частин лекцій; 2) визначити інтонаційну структуру записаних текстових відрізьків; 3) визначити акцентні інформаційні центри; 4) описати специфіку використання просодичних способів акцентуації інформаційних центрів. Розмітка просодії проводилася відповідно до моделі, розробленої Д. О'Коннором [33, с. 89]. Крім перцептивного аналізу (аудіювання), в процесі роботи з матеріалом проводився короткий лексико-граматичний аналіз мовного оформлення досліджуваних лекцій.

Вступна частина досліджуваних лекцій характеризується коротким, неформальним привітанням, яке як по лексико-граматичним, так і по просодичним ознакам відноситься до розмовного стилю: "Nice to meet you. Thank you very much for the introduction. // Hello, how are you?". У просодичному плані наведені приклади характеризуються використанням високої рівної шкали у перед ядерній частині інтонаційних груп; в ядрах акцентних інформаційних центрів використовується низький спадний тон звуженого діапазону, гучність середня, швидкість мовлення висока. З вищевикладеного можна зробити висновок про низькі контактоустановлюючі якості просодії в цій частині лекцій.

Лексико-граматичні особливості цієї композиційної частини багато в чому обумовлені риторичними завданнями, які стоять перед інформантами на початку лекцій, головною з яких є встановлення контакту. Для вирішення цього завдання, лектор використовував прийом звернення уваги на себе, на свій досвід, про що свідчить багаторазове вживання особового займенника першої особи однини: "If I were teaching this story, I would have read it before / I would have looked for some other information about it". Необхідно відзначити, що завдяки низхідній шкалі широкого діапазону у перед ядерній частині, ці фрази звучать як настанови або рекомендації. Звертає на себе увагу і характерний спосіб подачі матеріалу у вступній композиційній частині. Відразу після короткого привітання, лектор без зайвих слів переходить до проблеми обговорення, наприклад: "All right. Let's talk about the resume and the cover letter. Let's talk about them both together".

Характерною особливістю просодичного оформлення мови на початковому етапі аналізованих лекцій є використання, головним чином, рівної шкали високого рівня в у перед ядерній частини інтонаційних груп; в ядрах акцентних інформаційних центрів переважає низький спадний тон вузького діапазону, гучність підвищена, швидкість мовлення середня. Емфатичні центри зустрічаються дуже рідко, наприклад, в наведених вище текстових відрізках, відзначений тільки один випадок використання. По мірі збільшення інформативності висловлювань, в ядрах акцентних інформаційних центрів спостерігається низький висхідний тон вузького діапазону: “If I were teaching this story I would have read it before”. Прискорення темпу, зниження гучності та звуження діапазону в даному текстовому відрізьку можна пояснити з позицій реалізації лектором основного протиставлення: головне – другорядне. Це підтверджує той факт, що текстовий відрізок з тієї ж композиційної частини, що відрізняється більшою інформативністю, характеризується більш чітким акцентним виділенням інформаційних центрів та вимовляється з підвищеною гучністю: “I thought of as I read the story quickly the first time that this is a kind of a day-dream, and it could perhaps be called Antony’s day dream”. Цієї пропозиції передуює нетривала пауза хезитації. Передядерна частина першої синтагми характеризується низхідною шкалою, широким діапазоном, ядро акцентного інформаційного центру – низьким спадним тоном. У другій синтагмі відзначається високий тональний рівень фонові частини, інформаційний центр виражений низхідним тоном середнього рівня. В останній інтонаційній групі розглянутого текстового відрізка перед ядерна частина характеризується тими ж просодичними параметрами, що і в попередній синтагмі, а в ядрі акцентного інформаційного центру відзначається спадний тон високого рівня широкого діапазону, посилення гучності. Виходячи з описаного просодичного оформлення, можна зробити висновок, що насиченість просодії, ступінь акцентуації або виділення інформаційних центрів зростає в міру збільшення інформативності висловлювань.

Найбільш важливі в смислово-плані фрагменти вступної частини лекції характеризуються такими просодичними характеристиками, як використання низхідної шкали середнього діапазону у перед ядерної частини інтонаційних груп, переважання низького спадного тону вузького діапазону в ядрах акцентних інформаційних центрів. Виявлено також випадки використання рап-

тових підйомів та емфатичних центрів, в ядрах яких відзначався високий спадний або висхідний тон широкого діапазону. Гучність наведених текстових відрізків характеризується як підвищена, швидкість середня: “Before I get to details I want to tell you there’s no one right way to write a resume. You can write the resume any way you wish as long as it’s logical and as long as it explains everything that you need to explain for your job”.

Що стосується основної композиційної частини вивчених лекцій, то характерною особливістю є розмова від першої особи. В ході лекції, лектор постійно звертає увагу на себе, посиляється на свій досвід. На просодичному рівні це передається за допомогою середнього спадного тону в ядрі акцентного інформаційного центру, виділеного на тлі перед ядерної частини, яка характеризується низхідною шкалою нормального діапазону, гучність підвищена, швидкість середня: “And I thought why not something like net or filter. // I guess the author felt that was rather poetic”. При цьому, прояв фактора екстравертності у комунікативній поведінці американців відбувається не тільки на лексико-граматичному рівні за рахунок використання займенника першої особи однини в називному відмінку, але також часто за допомогою акцентного просодичного виділення. Займенник “I” – це підмет та виділяється наголосом, як у наведених нижче прикладах, де він є першим ударним складом в інтонаційній групі: “I’m going to teach you the type that is standard that has always worked for me”. Під час дослідження основної композиційної частини лекцій були також зазначені випадки використання даного займенника в інформаційному центрі, де він виділяється високим низхідним ядерним тоном розширеного діапазону на тлі низького тонального рівня перед ядерної частини інтонаційної групи: “O.K. And then what I suggest is you always first place put your education, always put your education first”. Інформаційно насичені текстові відрізки основної частини лекцій часто являють собою поширені пропозиції з вживанням нейтральної, іноді розмовної лексики. У просодичному плані вони характеризуються досить довгими інтонаційними групами, в перед ядерної частини яких використовується як висока рівна, так і спадна шкала середнього діапазону. В ядрах акцентних інформаційних центрів переважає середній або низький спадний тон середнього діапазону, гучність середня, швидкість мови сповільнюється: “These words are not fully understood unless you understand the whole cultural context that develops each word. So from that perspective downsizing is positive.

However if you are downsized it's a negative thing". Необхідно зазначити, що завдяки використанню різноманітних комунікативних засобів спілкування в наведених фрагментах лекцій, створюється ефект постійної спрямованості слів лектора безпосередньо до кожного слухача. Особливо слід підкреслити, що використання пауз хезитації, загалом, нехарактерне для лектора-американця; в нашому дослідженні подібні паузи зустрічалися всього два або три рази.

Результати нашого аналізу показали, що на текстових відрізках, які представляють собою конкретні приклади, що наводяться лектором, спостерігалися такі тонічні варіації. У передядерній частині інтонаційних груп використовувалася як спадна шкала середнього діапазону, так і висока рівна шкала; в ядрах нетермінальних інтонаційних груп – низький висхідний тон вузького діапазону, гучність середня. Інформаційні центри виражені низхідним тоном середнього рівня або середнім рівним ядерним тоном. Крім того, просодичне оформлення прикладів відрізняється прискоренням темпу мови лектора та збільшенням кількості емпатичних центрів, в ядрах яких відзначається високий спадний тон широкого діапазону: "Some critics say that's not so good because if you scratch the surface you'll find that most of the people who are employed in this new job, have Mejobs meaning that they are basically low-paying and have no future prospects".

Присутня, на самому початку основної частини суб'єктивно-оцінна манера викладу, сприяла різноманітності тональних варіацій на перед ядерних та ядерних компонентах мовних сегментів. В цілому, характерним просодичним малюнком цієї частини лекції є високий або середній спадний тон в ядрах акцентних інформаційних центрів, переважання низхідної шкали вузького діапазону в перед ядерної частини інтонаційних груп. Гучність середня, швидкість мовлення висока, паузи мало, серед них переважають синтаксичні: "To me gorse is something for medical use. And I thought why not something like net or filter". Наведені нижче приклади просодичного оформлення фрагментів лекцій наочно демонструють тенденцію активного використання акцентуації емпатичних центрів, в ядрах яких у всіх розглянутих випадках відзначається високий спадний тон широкого діапазону: "If a manager downsizes he is supposed to be making his company more efficient and therefore more profitable. Downsizing from the managerial perspective is considered to be a positive thing".

Просодичний малюнок висловлювань, характерний для заключної частини лекцій, незначно відрізняється від попередніх розглянутих компо-

зиційних частин. У передядерній частині синтагм зазначається як спадна шкала середнього діапазону, так і висока рівна шкала, акцентні інформаційні центри виражені переважно низьким спадним або висхідним тоном вузького діапазону, гучність середня, темп швидкий. Однак найбільш важливим спостереженням в плані вивчення просодичних способів передачі інформаційної структури слід вважати відсутність емпатичних центрів: "People appealing want to know why are you going to a university when will you finish. Then just want to know when it'll be finished approximately".

Наведені нижче приклади ілюструють характерні риси просодичного оформлення заключної композиційної частини лекцій, але також наочно показують, що лейтмотивом цієї частини є риторичний намір лектора об'єднати себе з аудиторією, реалізація якого простежується на всіх рівнях мовної структури: "However any of you can actually capture your dream. And that summarizes what I was going to say and I shall be glad to answer the questions that you have". Акцентне виділення емпатичного центру «whole cultural context» в наступному прикладі відбувається завдяки використанню раптового підйому та високого спадного ядерного тону: "These words are not fully understood unless you understand the whole cultural context that develops each word".

У висновку лектор звертається до аудиторії з метою дізнатися, чи є у слухачів питання. При цьому використання низького спадного тону в ядрі акцентного інформаційного центру наведеного нижче питання лектора, а також його лексико-граматичне оформлення не відповідають риторичному наміру лектора продовжити обговорення у формі діалогу: "Any questions on education so far?". Просодичне оформлення наступного питання підтверджує припущення про те, що лектор не чекає на нього відповіді. У передядерній частині зазначається висока рівна шкала, ядро інформаційного центру виражено спадним тоном низького рівня, гучність середня, швидкість підвищена: "Is he romantic? Probably". Зменшення основного тону в ядрі акцентного інформаційного центру даної пропозиції, що не відповідає комунікативному типу, а дуже коротка, ледь помітна пауза між цим питанням та словом 'probably', свідчить про намір лектора продовжити свою думку, не чекаючи відповіді.

Висновки. Отже, проведений аналіз просодичних характеристик американських лекцій дав змогу зробити такі висновки: 1) американські лекції характеризуються неконтрастною просодичною акцентуацією інформаційних центрів,

що підтверджується використанням переважно низького спадного тону вузького діапазону в ядрі інформаційного центру на тлі низького або середнього рівня середнього діапазону перед ядерної частини; 2) гучність варіюється дуже незначно в межах інтонаційної групи; 3) швидкість, також як і гучність, є досить одноманітною; 4) рідкісне використання емфатичних центрів, в яких відбувається посилення акцентного виділення інформаційного центру; 5) такі просодичні особливості американських лекцій як відсутність яскравої просодичної акцентуації інформаційних центрів, рідкісне використання емфатичних центрів та одноманітний темп свідчать про небажання американця справити враження на аудиторію, проявити свій артистизм, ерудованість та зацікавленість; 6) часте використання низхідної шкали знаходить відображення в категоричному, повчальному звучанні американця, що свідчить про його ментальну установку; 7) що стосується самої подачі інформації, то американець уникає власних

оцінок, використовує мало прикладів, деталей, його пояснення прості та схематичні; інформація організована за принципом 'short and to the point', все спрощено та узагальнено; 8) виклад від себе, від першої особи однини демонструє прояв характерних для американців ментальних рис, а саме: самоствердження в промові, вираз індивідуалізму, самовпевненості, переоцінки власної особистості; переважання фактора екстраверсивності в комунікативній поведінці американця зумовлює дуже яскраве акцентне виділення інформаційних центрів, виражених займенником першої особи однини.

Результати дослідження можуть сприяти розширенню наукових знань в сфері впливу національно-специфічних особливостей лінгвокультурної спільності на характер протікання комунікативних процесів. У результаті виникає можливість створення максимально повної картини взаємодії мови, комунікативної поведінки в цілому, з одного боку, та особливостей національного менталітету, з іншого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Trudgill P. *Introducing language and society*. Penguin Books Ltd., 1992. 79 p.
2. Hughes A., Trudgill P. *English accents and dialects: An introduction to social and regional variants of British English*. 3rd ed. London : E. Arnold, 1996. 142 p.
3. Hudson R.R. *Sociolinguistics*. 2nd ed. Cambridge University Press, 1996. 279 p.
4. Швейцер А.Д. Социальная дифференциация английского языка в США. Москва : Наука, 1983. 216 с.
5. Rickford Jh. R. *Regional and social variation. Sociolinguistics and Language Teaching*. Cambridge University Press, 1996. P. 151–217.
6. Григорян Н.Р. Акустические корреляты акцентной выделенности в спонтанной речи. *Записки з романо-германської філології*. 2013. Вип. 2 (31). Одеса : КП ОМД, 2013. С. 9–15.
7. Шарандаченко А.С. Вариативность вокализма и консонантизма в американских средствах массовой информации (экспериментально-фонетическое исследование на материале дикторской речи) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Одесса, 2011. 20 с.
8. Пальченко Н.В. Социокультурный аспект акцентуации в американском варианте английского языка : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки»/ Моск. гос. лингв. ун-т. Москва, 2002. 20 с.
9. Labov W. *Sociolinguistic patterns*. 11th ed. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1998. 334 p.
10. Kramsch C. *Language and Culture*. Oxford University Press, 1998. 134 p.
11. Швейцер А.Д. Социальная дифференциация английского языка в США. Москва : Наука, 1983. 216 с.
12. Ерошин А.А. Развитие акцентной структуры слова в фонетической системе английского языка (на материале британского и американского вариантов) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Москва, 1991. 26 с.
13. Шахбагова Д.А. Фонетическая система английского языка в диахронии и синхронии (на материале британского, американского, австралийского, канадского вариантов английского языка). Москва : Фоллис, 1992. 283 с.
14. Мудрая Т.Ф. Прагматический аспект акцентных модификаций английских слов (на материале британского и американского варианта английского языка) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Москва, 1988. 16 с.
15. Григорян А.Ю. Варьирование акцентной структуры фразового глагола в современной английской речи (экспериментально-фонетическое исследование на материале американского варианта английского языка) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Иваново, 1999. 16 с.
16. Левина Т.В. Эволюция акцентной структуры сложных слов английского языка : монография. Москва : МГЛУ, 2001. 268 с.
17. Артемов В.А. Структура фразового ударения в американском и британском вариантах английского языка : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Минск, 1987. 18 с.

18. Шахбагова Д.А. Фонетическая система английского языка в диахронии и синхронии (на материале британского, американского, австралийского, канадского вариантов английского языка). Москва : Фоллис, 1992. 283 с.
19. Графова Л.Л. Ритмическая организация фразы в британском и американском вариантах английского языка. *Ритмическая и интонационная организация текста* : сборник научных трудов МГПИИЯ им. М.Тореза. Москва, 1982. Вып. 196. С. 32–37.
20. Дорохова М.В. Ритмическая организация американской речи : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Москва, 1996. 18 с.
21. Полетаев Д.И. Социальная дифференциация интонации в ограниченном речевом сообществе (на материале жителей Анкориджа, Аляска, США) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Москва, 1997. 22 с.
22. Shevchenko T.I. The Sociocultural Value of Fo-Variation in British and American English. *Proceedings of the XIV International Congress of Phonetic Sciences*. San Francisco : The Regents of the University of California, 1999. Vol. 2. P. 1609-Шевченко Т.И. Социальная дифференциация английского произношения. Москва : Высшая школа, 1990. 144 с.
23. Бабушкина Е.А. Территориальная вариативность просодии английской речи в США (экспериментально-фонетическое исследование речевого континуума по оси север-Костомаров В.Г, Прохоров Ю.Е., Чернявская Т.Н. Язык и культура (новое в теории и практике лингвострановедения). *Доклады на VIII Конгрессе МАПРЯН, ФРГ*. Регенсбург, 1994. 48 с.
24. Петренко В.Ф., Алиева Л.Н. Стереотипы поведения как элементы национальной культуры. *Языкознание: стереотипы и творчество*. Москва : 1988. 281 с.
25. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. *Избранные труды. Исследования по русской грамматике*. Москва, 1975. 301 с.
26. Брызгунова Е.А. Спонтанность в различных видах речи. *Фонетика в системе языка* : сборник статей. Вып. 2. Москва : Изд-во РУДН, 1999. С. 66–71.
27. Мелещенко Л.В. О функциях просодии в спонтанном монологическом тексте (на материале английских интервью). *Сборник научных трудов МГПИИЯ им. М.Тореза*. Вып. 259 «Проблемы звучащего текста». Москва, 1985. С. 160–163.
28. Плошкина Л.Ю. Текстологический подход к анализу лекционного регистра : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Москва, 1993. 19 с.
29. Вершинина Е.Ю. Динамика устной научной филологической речи : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – «Германские языки». Москва, 1992. 21 с.
30. Жанкиева К.Р. Фоностилистическая организация лекторской речи в современном немецком языке. *Сборник научных трудов МГПИИЯ им. М. Тореза*. Вып. 259 «Проблемы звучащего текста». Москва, 1985. С. 155–157.
31. Соколова М.А. Практическая фонетика английского языка. Москва : Владос, 2000. 234 с.